

Agria Djurförsäkring uttalar sig om PRA

Med anledning av frågor som uppstått vid BBHC-klubbens årsmöte, där en Agriarepresentant uttalat sig om arv och miljö vad gäller PRA, vill Agria göra ett förtydligande om vad som är vedertaget och vetenskapligt belagt. Följande text är en förkortad version av avsnittet PRA ur Berit Wallin Håkanssons artikelserie om ärftliga ögonsjukdomar hos hund. Berit Wallin Håkansson är Europeisk Veterinär Ögonspecialist. Hela artikeln finns i Doggy Rapport nummer 3 2004 som kan återfinnas på <http://www.doggy.se/sv/red/rapport/>

Progressiv retinal atrofi, PRA

PRA är en ärftlig ögonsjukdom som förlöper med fortskridande förtvining av näthinnan (Progressiv = fortskridande, Retinal = näthinne-, Atrofi = förtvining). PRA har funnits i Sverige i minst fyrtio år och är idag känt i minst ett fyrtiotal raser.

Termen PRA rymmer många olika ärftliga sjukdomar som alla ger likartade förändringar i näthinnan. Dessa förändringar kan upptäckas vid ögonlysning flera månader upp till flera år innan hunden visar tecken på nedsatt syn. De olika varianterna av PRA skiljer sig åt genetiskt men ger samma yttre symtom. Först får hunden nedsatt syn i mörker, sedan följer nedsatt syn i dagsljus och med tiden blir hunden blind.

Symtom

Det första symtom som kan uppfattas av en uppmärksam ägare är nedsatt mörkerseende. Man kan märka detta som en osäkerhet hos hunden i svagt ljus, till exempel som ändrat beteende på kvällspromenaden. Hunden kan hålla sig närmre ägaren än på dagen och/eller skälla omotiverat på föremål som den inte bryr sig om dagtid. Normalt har en hund sex gånger bättre mörkerseende än en människa, så den klarar sig alltid bra utomhus på kvällen och natten. Om din hund ser sämre i mörker än du själv är det troligen något fel på hunden. Friska hundar är inte mörkrädda. De vet inte ens om att det är mörkt! I mer framskridet stadium av PRA kan man se ögonen lysa eller blänka med en onormal glans i skymning eller svag belysning. Det liknar det sken som man ser från en katt eller räv i ljuset av bilens strålkastare.

När hunden, ofta långt efter att en diagnos ställts vid ögonlysning, börjar få svårt att se även i rumsljus eller i dagsljus är näthinnorna mycket kraftigt förtvinade. En hund med PRA som lever ett regelbundet liv i en känd miljö kan dock röra sig helt obehindrat - åtminstone så länge den befinner sig just i sin kända miljö och inte distraheras. Blindhet är svårare än man kan tro för en hundägare att upptäcka. Synen försvinner långsamt och under flera år av gradvis avtagande syn lär sig hunden att lita till sin hörsel, sin känsel och sitt luktsinne. Hundar har även en god känsla för riktningar. En ”inbyggd kompass” gör att de orienterar sig bra rumsligt. Hunden lär sig exempelvis att vattenskålen står två steg efter att tras mattan slutar och i riktning mot golvdraget från hallen eller att korgen står alldeles till höger om torkmattan i tamburen. Att tuggbenet finns i korgen kan den både lukta sig till och komma ihåg.

Sjuka och anlagsbärare

I de raser där PRA förekommer i Sverige är arvs gången enkelt recessiv och autosomal. Det är en lömsk arvs gång för sjukdomen sprids av till synes friska hundar. Spridning kan ske under ytan i många år innan de första fallen dyker upp. Det individuella lidandet är begränsat till något hundratal hundar per år men för aveln är PRA en stor olägenhet (mer om det nedan).

Upptäckten av PRA hos en enda hund kan bevisa att ett stort antal hundar är anlagsbärare.

Dessutom skapas osäkerhet om ytterligare ett stort antal hundar som har en fifty-fifty risk att vara anlagsbärare.

Ett exempel

Fido, en hane av en ras med i medeltal sex valpar per kull, visar sig ha PRA. Han har fyrtio kullar. Alla Fidors tvåhundrafyrtio valpar är anlagsbärare.

Hans egen friska mamma och pappa är båda anlagsbärare. Föräldrarna har hundra valpar i andra parningar, pappan 85 och tiken 15. Av de valparna är hälften anlagsbärare, oberoende av kombination. Av dessa valpar, Fidors halvsyskon, har tre på pappasidan i sin tur hundra valpar vardera och en valp på mammansidan har också hundra valpar. Sexton andra av pappans valpar och fyra andra av mammans valpar har också tjugo valpar var. Vi kan räkna fram att det bör

finnas femtio valpar efter föräldrarna som är anlagsbärare och hundra plus hundra bland ”barnbarnen”.

Slutsumman blir att Fidos PRA-diagnos definierar 242 säkra anlagsbärare, nämligen alla hans valpar och båda hans föräldrar. Dessutom finns bland hans helsyskon, rent matematiskt, någon med PRA och ett par stycken anlagsbärare. Bland hans halvsyskon finns 50 stycken oidentifierade anlagsbärare och bland syskonbarnen 200 stycken.

Man räknar på följande sätt: En fjärdedel av helsyskonen till en hund med PRA har PRA. Två tredjedelar (67%) av de friska helsyskonen är anlagsbärare. En hund med PRA nedärver anlaget till all avkomma. Sjuka hundars båda friska föräldrar är alltid anlagsbärare. Anlagsbärare nedärver anlaget till hälften av sin avkomma.

Avel

Det är lättare att hindra spridningen av ”tidig PRA” (dysplasi) än ”sen PRA” (degeneration). Den förra upptäcks innan hunden används i avel så bekämpningen blir effektiv. Hundar med sen PRA har ibland redan använts i avel när diagnosen ställs.

Avelsrestriktioner bör som minimum innebära att man helt avstår från att avla på hundar med PRA, anlagsbärare för PRA och syskon till PRA-hundar. Avel på valpar till anlagsbärare bör undvikas. Sen avelsdebut är ett bra sätt att minska spridningen.

Det förekommer att hundar med PRA inte ögonlyses utan i stället avlivas utan annan diagnos än att ägaren bedömt hunden som synskadad eller blind. Därmed kommer de inte med i SKK:s dataregister. Om detta sker av okunskap är det beklagligt. Skulle det ske medvetet vore det ett illdåd mot rasaveln i Sverige.

Nota Bene

PRA är en per definition en ärftlig sjukdom som bor i arvsmassan. Den kan inte framkallas av yttre faktorer. Kemisk påverkan av olika slag kan förgifta synceller och ge övergående eller permanent synfel. Även flera olika sjukdomar kan påverka synen, liksom olika mediciner.

Klassiska exempel är överdosering av enrofloxacin till katter och hundar som tuggar på hästens Ivomec-tub. De ger symptom som vanligen är lätta att skilja från PRA.

Veterinär BERIT WALLIN HÅKANSON